

Aşkarlanan kütləvi məzarlıqlar qan yaddaşımızdır

Son iki əsrlik tarixin müxtəlif zamanlarında ermənilər milli düşmənçilik zəminində Azərbaycan xalqına qarşı qətlialmlar, soyqırımları törədiblər, eləcə də Birinci Qarabağ müharibəsində bu mənfur əməllərini davam etdiriblər.

Həmin dövrdə Hayastan xalqımıza qarşı saysız-hesabsız müharibə cinayətləri, Balıqaya, Ağdaban, Başlıbel kimi faciələr yaşadıb, 1992-ci il fevralın 26-da Xocalı sakinlərinə qarşı soyqırımı həyata keçirib. Bu qırğın nəticəsində 613 günahsız insan xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilib. 8 ailə tamamilə məhv edilib. Həmin gün 1275 Xocalı sakinini girov götürülüb və erməni cəlladları tərəfindən amansız işgəncələrə məruz qalıblar.

Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə 3890 azərbaycanlı, o cümlədən təqribən 200 uşaq itkin düşüb. Ötən illər ərzində Ermənistan tərəfi bu vətəndaşlarımızın taleyi ilə bağlı heç bir məlumat verməyib.

Aşkarlanan kütləvi məzarlıqlar qan yaddaşımızdır

Əvvəli 1-ci səh.

Lakin işğaldan azad edilən ərazilərimiz erməni terrorçularının basdırdığı minalardan təmizləndikcə həmin dövrdə hayların törətdikləri müharibə cinayətləri də bir-bir üzə çıxır və faşist xislətliyərin itkin insanlarımızın taleyi ilə bağlı nə üçün məlumat verməkdən boyun qaçırdıqları da aydın olur.

Hərbçilərimizlə yanaşı, çoxsaylı mülki vətəndaşlarımız da qətlə yetirilib

Erməni faşizminin qanlı izlərini özündə daşıyan növbəti cinayət faktı yaxın günlərdə Ağdam rayonunun işğaldan azad edilmiş Sarıcalı kəndi ərazisində aşkarlanıb. Ağdam-Hindarx yolunun kənarında tapılan kütləvi məzarlıqda dörd insanın qalıqlarının olduğu ehtimal edilir. Skeletlərin aşkarlandığı əraziyə baxış zamanı yaxınlıqda hərbi yük avtomobilinin qalıqları da müəyyən edilib. Ehtimala görə, Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı ermənilər 4 nəfəri həmin avtomobildə qətlə yetirib. Meyitləri isə quyuya ataraq basdırıblar.

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasından bildirilib ki, onlarda olan məlumata görə, Ağdam rayonunun işğaldan azad edilən Sarıcalı kəndinin ərazisində hərbiçilərimizlə yanaşı, çoxsaylı mülki vətəndaşlarımız da ermənilər tərəfindən qətlə yetirilib.

Sözgedən ərazidə ANAMA tərəfindən təmizləmə işləri həyata keçirilib. AMEA-nın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun mütəxəssisləri tərəfindən ilkin qazıntı işləri aparılıb.

Erməni terrorunun izləri

Ermənistan tərəfindən həyata keçirilən çoxsaylı müharibə cinayətlərindən biri də 1993-cü il aprelin 18-də Kəlbəcərin Başlıbel kəndində törədilib. 24 aprel 2021-ci ildə Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsinin müstəntiqləri tərəfindən məhkəmənin meyitlərin ekshumasiyası haqqında qərarına əsasən, Başlıbel kəndində müvafiq istintaq hərəkətləri keçirilərək 50 sm dərinlikdə torpağa basdırılmış kəskin çürüməyə məruz qalaraq skeletləşmiş 12 nəfərin meyitinin qalıqları aşkar edilib.

Ötən ilin fevral ayında Xocavənd rayonunun Edilli kəndi ərazisində Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçularının olması ehtimal edilən şəxslərin kütləvi dəfn edildiyi məzarlıq aşkar edilib. İlkin məlumatlara görə, Edilli kəndindəki kütləvi məzarlıqda 15-20 nəfərin qalıqları var.

Keçən il martın sonlarında Azərbaycan Ordusunun hərbiçiləri tərəfindən Xocalı rayonunun Fərrux kəndi ərazisindəki mövqelərdə qazıntı işləri apararkən ərazidə in-

san skeletləri aşkar edilib. Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası faktla bağlı bildirib ki, Fərrux yüksəkliyi uğrunda Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı ağır döyüşlərin getdiyini və Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal edildiyini nəzərə alaraq, tapılan meyit qalıqlarının şəhid olmuş Azərbaycan hərbiçilərinə aid olduğu ehtimal edilir.

2022-ci ilin sentyabrında Edilli kəndində daha bir kütləvi məzarlıq

aşkar edilib. Burada hərbi olduğu ehtimal olunan 12 nəfərin məftil və kəndirlə bağlanmış, həmçinin işgəncə əlamətləri aşkarlanan qalıqları tapılıb.

Həmin il oktyabrın 17-də Xocavənd rayonunun Ərəkül kəndində də insan skeletinin hissələrinə bənzər sümüklər aşkarlanıb. Sümüklər həmin yerdən toplanaraq aidiyyəti üzrə ekspertizaya təqdim olunub.

Erməni vəhşiliyinin daha bir dəlili isə ötən il oktyabrın 27-də Kəlbəcər rayonunun Zallar kəndi ərazisində üzə çıxıb. Sözgedən kəndin ərazisində insan skeletinin hissələrinə məxsus olan erroziyaya uğramış sümüklər, eləcə də qadına məxsusluğu ehtimal edilən geyim əşyalarının fraqmentləri aşkar edilib. Aşkar edilmiş sümük və geyim əşyalarının Kəlbəcər rayonunun Ermənistan tərəfindən işğalı zamanı əsir düşərək işgəncə ilə öldürülmüş şəxsə məxsus olması ehtimal edilir.

400-ə yaxın vətəndaşımıza aid qalıqlar aşkar edilib

Bu ayın əvvəlində Şuşada da kütləvi məzarlıq aşkarlanıb. Şuşa həbsxanasının ərazisində tapılan kütləvi məzarlıq Birinci Qarabağ

müharibəsi günlərində bu türmədə girov saxlanılan və o zaman 12 yaşlı olan Cəmaləddin Süleyman oğlu Hüseynovun Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına verdiyi məlumata əsasən üzə çıxarılıb. İlkin olaraq 4 nəfərin meyitinin qalıqları aşkarlanıb.

Şuşa həbsxanasının ərazisində aşkarlanan kütləvi məzarlıq bu həbsxanada azərbaycanlıların qanunsuz saxlandığını, onlara ağır işgəncələr verildiyini və orada amansız zorakılıqlar törədildiyini bir daha göstərir.

Müvafiq qurumlar tərəfindən Şuşa rayonunun Daşaltı, Xocavənd rayonunun Edilli, Ağdam rayonunun Sırxavənd, Xocalı rayonunun Fərrux, Füzuli rayonunun Yuxarı Seyidəhmədli kəndləri və digər ərazilərdə aparılmış axtarış tədbirləri nəticəsində aşkarlanan kütləvi məzarlıqlardan, eləcə də Şuşa həbsxanasının ərazisindən Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə itkin düşmüş şəxslərə məxsus olması ehtimal olunan xeyli sayda insan meyitinin qalıqları ekshumasiya edilib.

Həmin meyit qalıqları ilə bağlı məhkəmə-tibbi kriminalistik və məhkəmə molekulyar-genetik ekspertizaları təyin edilərək icraya yönəldilib və digər zəruri hərəkətlər yerinə yetirilib.

Məlumat verək ki, Ağdamın Sarıcalı kəndi ərazisində tapılan məzarlıq Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə tapılan səkkizinci məzarlıqdır. Məlumatlara əsasən, üçtərəfli Bəyanat imzalandıqdan sonra aparılmış axtarış-qazıntı işləri zamanı 400-ə yaxın vətəndaşımıza aid meyit qalıqları aşkar edilib.

O da qəndondurucu realıqdır ki, beynəlxalq ictimaiyyət hələ də Hayastanın faktlarla sübut olunan hərbi cinayətlərinə göz yumur, itkin vətəndaşlarımızın aqibətinin müəyyən olunması istiqamətində Ermənistanla heç bir təzyiq göstərmir.

Lakin vəhşi hayların xalqımıza qarşı törətdikləri faşizm əməlləri bizim qan yaddaşımızdır və ya tez, ya da gec mənfurları beynəlxalq ədalət məhkəməsi qarşısında bu murdar, insanlıqdan uzaq əməllərinə görə cavab verməyə məcbur edəcəyik.

*Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"*